

Review Article

Submission Date
03 / 11 / 2024
Admission Date
24 / 12 / 2024

Administration of Environmental Problems and Organization in TRNC

KKTC'de Çevresel Sorunların Yönetimi ve Örgütlenme

Deniz İşçioğlu¹

How to Cite:

Iscioglu, D. (2024). KKTC'de Çevresel Sorunların Yönetimi ve Örgütlenme. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6 (3), 270-278. <https://doi.org/10.53472/jenas.1578470>

Öz:

İnsanlık var olduğundan bu yana çevre sorunları ve bu sorunlara çözüm arayışları var olmuştur. Çevre sorunları insanlığı tehdit eder noktaya gelince konu ile ilgili farkındalık ve buna bağlı olarak da yönetme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Çevre sorunları arttıkça, çevresel sorunların yönetimi daha da zorlaşmış, sorunların çözümü için farklı yönetim modelleri arayışları zorunlu hale gelmiştir. İnsan ve çevre ilişkisi birbirinden ayrı düşünülemez. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) çevre sorunlarını çözebilmek için uygulanan yönetim ve örgütlenme incelenmektedir. KKTC sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak bazı yönleri ile diğer ülkelerden farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların çevre yönetimine etkileri de bu kapsamda incelenmektedir. Araştırmada yöntem olarak doküman analizi kullanılmıştır. Tüm dünyada çevre sorunlarına bir çözüm arayışı sürerken uluslararası alanda tanınmayan bir ülkenin çevre yönetimi ve örgütlenmesi oldukça önemlidir. Sonuç olarak uluslararası alanda tanınmayan ve sanayi faaliyetlerinin temel ekonomik kaynak olmadığı, turizm ve yükseköğrenim alanının ana ekonomik kaynak olarak gösterildiği KKTC'deki çevre sorunlarının en asgari düzeyde olması beklenmektedir. Fakat KKTC'nin halen gelişmekte olan bir ülke konumunda olması nedeniyle, ekonomi ve çevre arasındaki dengenin bazı noktalarda tam olarak sağlanamadığı gözlemlenmektedir. Her ne kadar çevre için örgütlenme var olsa da ülkedeki nüfus konusundaki belirsizlik, planlama konusundaki eksiklikler de göz önüne alındığı zaman, KKTC çevre politikalarının gelişebilmesi için birçok atılması gereken adım olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Sorunları, KKTC, Çevre Yönetimi, Örgütlenme

ABSTRACT:

Since the existence of humanity, there have been environmental problems and the search for solutions to these problems. When environmental problems have become a threat to humanity, awareness of the issue and the need to manage it have emerged. As environmental problems have increased, the administration of environmental problems has become more difficult, and the search for different management models has become mandatory for the solution of problems. The relationship between human and environment cannot be considered separately from each other. This study examines the administration and organization applied to solve environmental problems in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). TRNC differs from other countries in social, political, economic and cultural aspects. The effects of these differences on environmental management are also examined in this context. Document analysis was used as a method in the research. While the search for a solution to environmental problems continues all over the world, the environmental administration and organization of an internationally unrecognized country is very important. As a result, it is expected that the environmental problems in the TRNC, which is not recognized internationally and where industrial activities are not the main economic resource and tourism and higher education are shown as the main economic resources, will be at the minimum level. However, since the TRNC is still a developing country, it is observed that the balance between the economy and the environment is not fully achieved at some points. Although there are organizations for the environment, when the uncertainty about the population in the country and the deficiencies in planning are taken into

¹ **Corresponding Author:** Deniz Iscioglu. Doğu Akdeniz Üniversitesi, İşletme ve Ekonomi Fakültesi, İşletme Bölümü, Kamu Yönetimi Programı, deniz.iscioglu@emu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3942-4797>

consideration, it becomes clear that there are many steps that need to be taken for the development of TRNC environmental policies.

KEYWORDS: *Environment, Environmental Problems, TRNC, Environmental Administration, Organization*

GİRİŞ:

İnsanlık var olduğundan bu yana çevre sorunları ve bu sorunlara çözüm arayışları var olmuştur. “İnsan faaliyetleri sonucunda çevreye verilen zararlar, doğanın kendini yenileyebilme yeteneği sayesinde başlangıçta fark edilmemiş, hatta çevrenin zamanla bu kirliliği yok edeceği kanısı yaygınlaşmıştır” (Keleş, Hamamcı, 2005:25) . Çevre sorunları insanlığı tehdit eder noktaya gelince konu ile ilgili farkındalık ve buna bağlı olarak da yönetme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Çevre sorunları arttıkça, çevresel sorunların yönetimi daha da zorlaşmış, sorunların çözümü için farklı yönetim modelleri arayışları zorunlu hale gelmiştir. İnsan ve çevre ilişkisi birbirinden ayrı düşünülemez. Kentbilim Terimleri Sözlüğü (1998), çevre kavramını “kişiyi etkileyen, özdeksel ve tinsel gelişmesini, biçimlenmesini ve yaşamını belirleyen, dirimbilimsel, iklimle ilgili ve toplumsal etkenlerin tümü” (Keleş, 1998:33) olarak tanımlamaktadır. Bir diğer önemli nokta ise çevresel sorunları ortaya koyabilmektir. Çevresel sorunların ortaya konmasından sonra sorunların yönetimi ve bu yönetimi gerçekleştirebilecek bir örgütlenmenin kurulması veya var olması oldukça önemlidir. Çevresel sorunlar ortaya çıkmadan veya çözülemeyecek bir noktaya gelmeden gerekli önlemleri alabilmek gerekmektedir. Günümüzde en çok tartışılan ve üzerinde durulan nokta çevrenin korunması ile ilişkilendirilebilir. “Doğa değerlerinin, çağbilim ve yapıtasarcılık yapıtlarının ekinsel ve ekonomik değerini artırdığı yerlerin, kamu kuruluşlarının koruyucu ve geliştirici yönelti ve izlencelerine konu yapılması” (Keleş, 1998:33) çevre korunması olarak tanımlanmaktadır.

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki (KKTC) çevre sorunlarını çözebilmek için uygulanan yönetim ve örgütlenme incelenmektedir. KKTC sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak bazı yönleri ile diğer ülkelerden farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların çevre yönetimine etkileri de bu kapsamda incelenmektedir. Araştırmada yöntem olarak doküman analizi kullanılmıştır. Tüm dünyada çevre sorunlarına bir çözüm arayışı sürerken uluslararası alanda tanınmayan bir ülkenin çevre yönetimi ve örgütlenmesi oldukça önemlidir. Çevre politikaları değerlendirilirken, yerel, ulusal ve uluslararası boyutta incelenmelidir. Bu üç boyutu birbirinden ayırmak oldukça zordur. Algan (2008), “günümüzde çevreye ilişkin tüzel düzenlemelerin, özellikle de uluslararası nitelikte olanların tamamının insanmerkezi bir anlayışla hazırlanmış olduğu”nu vurgulamaktadır (Algan, 2008:193). Bu durumu yerel ve ulusal politikalarda da görmek mümkündür.

Çevre yönetimi kavramı incelendiği zaman, “çevre üzerinde yıkıcı etkileri olabilecek insan etkinliklerini düzenlemeye ve yönlendirmeye dönük karar alma ve uygulama süreci çevre yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Çevre yönetimi toprak, su, hava gibi doğal kaynakların çevre açısından kabul edilebilir uygulamalar yoluyla kullanılması biçiminde de tanımlanmaktadır” (Keleş, 2013:235). Her ülkenin çevre sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar ülkeler arasında bazen benzerlik gösterse de bazen de ülkelerin özel koşulları nedeni ile farklılıklar olabilmektedir. Her ülkenin kendine has kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynakların kullanımı çevre yönetimi ile yakından ilişkilidir. Dünyadaki başlıca çevre sorunlarına bakıldığı zaman, hava kirlenmesi, toprağın yok edilmesi, orman varlığının azalması, kıt olan su kaynaklarının kirlenmesi, denizlerin kirlenmesi, bitki ve hayvan türlerinin tükenmesi, savaş, ekonomik sektörlerle ilişkilendirilen çevre sorunları, nüfus artışı ve kaynak paylaşımında yaşanan sorun, düzensiz ve plansız kentleşme, vb. (Keleş, 2013) olduğu görülmektedir. Çevre yönetimi ile ulaşılmak istenen, “tüm canlıların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamaları, doğal kaynakların korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla gerek kamusal, gerekse özel kesimde elverişli bir iletişim, planlama, eşgüdüm ve denetim sisteminin oluşturulması ve bu sistemi çalıştıracak bir örgütün kurulması”dır (Keleş, Hamamcı, 2005:307). Ekonomi ve çevre arasındaki ilişki birçok açıdan yönetimi zorunlu kılmaktadır. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, insanmerkezi bir anlayışla oluşturulan politikaların bir nedeni de bundan kaynaklanmaktadır. Çevre sorunlarının yönetimlerin ve toplumların gündemine gelmesi, sorunlara çözüm arayışındadır. Bu konuların birçok alana yerleşmesi ve çevresel sorunlarının yönetilmesi gerekliliğini açıklarken “gelecek kaygısı” (Keleş, Hamamcı, 2005:27) konusunun temel alındığını söyleyebiliriz. Ekonomi ve buna bağlı olarak gelişmişlik, kalkınma gibi kavramları çevre yönetimi olmadan açıklamak mümkün görünmemektedir. Tüm bunlara rağmen, “pek çok ülkede hükümetlerin 1970’li yıllarda başlayıp genişleterek uygulamaya giriştiği çevre politikalarına ve uluslararası alanda yürürlüğe konulan önlemlere karşın, ekolojik sorunlar çözülmek bir yana yoğunlaşarak sürüyor” (Keleş, Hamamcı, Çoban, 2015:17) . Bunun nedenleri literatürde detaylı bir şekilde açıklanmakla birlikte uygulamada çözüm önerilerinin yetersiz kaldığı görülmektedir.

1. KKTC ve Çevresel Sorunlar

KKTC, Kıbrıs Ada’sının kuzeyinde yer alan bir ülke konumunda bulunmaktadır. Ada’daki siyasal sorunlardan dolayı Ada, yönetim olarak ikiye bölünmüştür. Ada’nın Güneyinde bulunan Kıbrıs Cumhuriyeti adı ile Kıbrıs Rum Yönetimi uluslararası alanda Avrupa Birliği üyesi konumunda bulunurken, Ada’nın kuzeyinde yer alan KKTC uluslararası alanda bir tek Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmaktadır. Bu durum birçok konuda olduğu gibi ülkenin çevre politikalarını da yakından etkilemektedir. Uluslararası alanda tanınmayan bir ülkenin kendine özel yapısından dolayı diğer ülkelere göre farklılıkları bulunmaktadır. Özellikle uluslararası organizasyonların çevre konusundaki önerilerini yerine getirme veya uluslararası anlaşmalardaki bağlayıcılık noktaları zayıftır.

Böylesi koşullarda, çok uluslu şirketlerin de ülke ekonomisi içerisinde yer alması zorlaşmaktadır. Tüm bunlara bağlı olarak KKTC’de sanayinin beklenen seviyede gelişmediği görülmektedir. Sanayinin ülkenin temel ekonomik kaynağı olmaması elbette tek başına bu nedenlerle açıklanamaz. Fakat tüm bu nedenlerin önemli bir payı bulunduğu söylenebilir. Bugün KKTC ekonomisi yükseköğrenim ve turizm sektörü ile anılmaktadır. Ülkenin temel ekonomik gelirleri arasında turizm sektörünün bulunması çevreyi, örgütlenmesini ve çevre politikalarını daha da önemli kılmaktadır.

Ülke kaynaklarının kullanımı konusunda birçok sorun yaşanmakla birlikte, son yıllarda inşaat sektöründeki artış ve plansız yapılaşma kolayca göze çarpmaktadır. Çevre sorunları ile yakından ilişkilendirilen nüfus ise ülkede büyük bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. KKTC’de bugüne kadar toplam üç kez gerçek nüfus sayımı yapılmıştır. Bu nüfus sayımları 1996, 2006 ve 2011 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Geriye kalan yıllarda nüfus, “nüfus projeksiyonları” ile hesaplanmış ve bu sayı üzerinden hareket edilmiştir. KKTC İstatistik Kurumu’na göre, “KKTC’de en son 4 Aralık 2011 tarihinde yapılan nüfus sayımında toplam nüfus 286257 ve 2021 yıl sonu projeksiyon nüfusa göre toplam nüfus 390745 olarak hesaplandı” (KKTC İstatistik Kurumu, 2022). Yalnızca çevre alanında değil, her alanda planlama yapabilmek için nüfus verisine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle kamu politikalarının geliştirilmesinde nüfus oldukça önemli bir veridir. Nüfus tam olarak bilinmeden, kaynakların kullanılması için yapılan planlama eksik veya sorunlu olacaktır. KKTC’de nüfus konusu tam olarak ortaya konulamadığından kaynakların planlı kullanılmasında büyük sıkıntılar yaşanmaktadır.

Ülkedeki nüfus konusundaki tartışmalara ek olarak, KKTC her anlamda gelişmekte olan bir ülke konumunda bulunmaktadır. Bu nedenle ekonomi ve çevre arasındaki denge tam olarak sağlanamamakta, kararların birçoğu ekonomik gelişmeye uygun olarak verilmektedir. Bu nedenle ülkeye yatırım yapmak için gelen veya gayrimenkul alan yabancılar uzun bir süre sorun olarak görülmemiş gerekli yasal düzenlemeler yapılmamıştır. Son yıllarda plansız büyüme ve çarpık kentleşmeye ek olarak nüfus artışı ve yabancılara toprak satışı konuları gündeme gelince yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır. Burada bahsedilen nüfus artışı doğal yollarla oluşan artıştan çok, dışgöç kaynaklı nüfus artışıdır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, gelişmekte olan ülkelerde var olan çevre sorunlarından birçoğu KKTC’de de kendini göstermektedir. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, hava kirliliği, ses kirliliği, toprağın yok edilmesi, ormanların azalması, yangınlar, kıt olan su kaynakları denizlerin kirlenmesi, bitki ve hayvan türlerinin tükenmesi, ekonomik sektörlerden kaynaklı çevre sorunları, nüfus artışı, kaynak paylaşımında yaşanan sorun, düzensiz ve plansız kentleşme, vb. sorunlar (Keleş, 2013) KKTC’deki çevre sorunları arasında da bulunmaktadır. Ülkede gelişmiş bir sanayinin hâkim olmayışı çevresel sorunları hafifletse de, başta, nüfus sorunu, plansız kentleşme ve yapılaşma olmak üzere birçok çevre sorununu yönetmek büyük bir öneme sahip olmaktadır. Yine yukarıda ele alındığı üzere, çevre yönetiminde örgütlenme ve buna bağlı olarak iletişim, planlama, eşgüdüm ve denetim sistemi büyük bir öneme sahiptir. Elbette, bunlar hayata geçebildiği, uygulamalarda yer alabildiği sürece önemli ve değerlidir. Yoksa yalnızca örgütlenmenin kâğıt üzerinde kalması ve uygulamada bu örgütlenmenin etkin ve verimli bir şekilde çalışmaması çevre yönetimi için istenen sonucu vermek için yeterli olmaz. Gerek çevre için örgütlenmede gerekse çevresel sorunların yönetiminde en temel şey, sorunları nedenleri ile tespit edebilmektir.

2. KKTC’de Çevresel Sorunların Yönetimi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 1983 yılında kurulmuş ve uluslararası alanda siyasal olarak birçok sorun ile karşılaşmış bir ülke konumundadır. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere Ada Kuzey ve Güney olmak üzere fiilen iki ayrı yönetim ile yönetilmektedir. Kıbrıs Ada’sının tarihine bakıldığı zaman Ada’nın birçok medeniyetin etkisi altına girdiğini görmek mümkündür. Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumların kurmuş oldukları Kıbrıs Cumhuriyeti, siyasal sorunlardan dolayı varlığını devam ettirememiştir. Sonuç olarak ada yönetimi ikiye ayrılmıştır. Güney Kıbrıs, Kıbrıs Rum yönetiminde devam ederek, uluslararası alanda tanınan ve Kıbrıs Cumhuriyeti’ni temsil eder bir statüye sahiptir. Buna karşı Kuzey Kıbrıs, Kıbrıslı Türklerin yönetiminde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni temsil etmektedir. Ada’daki siyasal sorunlar bugün hala uluslararası alanda devam etmektedir.

Tüm bu sorunların içerisinde, Doğu Akdeniz’deki hidrokarbon rezervleri ve/veya yatakları ile ilgili aramalar ve kaynaklar konusunda çok uluslu şirketler de olaya müdahil olmuş, kaynak kullanımı noktasında net bir anlaşmaya varılamamıştır. Böylece siyasal olarak kaynak kullanımında da birçok sorun ortaya çıkmıştır. KKTC’nin uluslararası alanda tanınmıyor olmasının da burada önemli bir etken olduğu açıkça söylenebilir. Diğer taraftan Ada’nın başkenti Lefkoşa, Avrupa’nın son bölünmüş başkentidir. Kent ikiye bölünmüştür. Kuzey Lefkoşa KKTC’nin, Güney Lefkoşa, Kıbrıs Rum Yönetiminin yani uluslararası alanda kabul edilen ismi ile Kıbrıs Cumhuriyeti’nin başkenti konumundadır.

Kıbrıs’ta bölünme olmadan yani 1974 yılı öncesinde faaliyet gösteren bir Amerikan Şirketi Cyprus Mine Cooperation (CMC) maden işletmesinin yarattığı tahribat konusu ise hala ülkedeki en temel çevre sorunlarının başında gelmektedir. “ KKTC Lefke/ Gemikonağı kıyı bölgesinde yer alan CMC maden işletmesinin atıkları, mevcut durumu ile Akdeniz’i ve de yakın çevresini olumsuz yönde etkileyen, bir başka deyişle çevresine zarar veren bir durumdur” (Yılmaz, 2016:358). Çevre sorunlarının yönetiminde veya çözümlerinde ülkeler bir sınır çizerek komşu ülkenin çevre sorunları yokmuş gibi hareket edemez. Çünkü aynı toprak parçası üzerinde insanların bu tür sorunlardan etkilenmemesi mümkün değildir. Her ne kadar, “madencilik faaliyetleri milli gelir sağlayarak

kalkınma sürecine katkıda bulunsa da istihdam ve ihracat gelirinde artış sağlasa da geri dönüşü olmayan fiziksel çevrede değişikliklerin yanı sıra sosyal ve çevresel yükler yaratır” (Mengi ve İşçioğlu, 2024:123). Sonuç olarak CMC Maden işletmesinin durumu da tam olarak bu şekilde olmuştur.

Çevresel sorunlar, ekonomik süreçlerle de ilgili olduğundan dolayı yönetiminde birçok sorun ile karşılaşmaktadır. Uygulamaların ne yönde olması gerektiği konusunda verilecek kararlar büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle çevrenin yönetimi ve korunması konularında Anayasal ve yasal çerçeveler oldukça önemlidir. Bu kapsamda KKTC Anayasasında çevre ile ilgili maddelere bakılacak olursa, üçüncü bölümün “Sosyal ve Ekonomik Haklar, Özgürlükler ve Ödevler” başlığı altında çevre ile ilgili birçok maddeye yer verdiği görülmektedir. Bunlar arasında, Toprağın Korunması, Kıyıların Korunması, Tarih, Kültür ve Doğa Varlıklarının Korunması maddeleri yer almaktadır. Anayasaya göre (Madde 40), “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Gerçek veya tüzel kişiler, hiçbir amaçla, insan sağlığını bozacak veya deniz varlıklarını tehlikeye düşürecek nitelikteki sıvı, gaz ve katı maddeleri denizlere, barajlara, göllere veya derelere akıtamaz veya dökebilir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin, gerçek ve tüzel kişilerin ödevidir. Devlet, milli parklar oluşturulması amacıyla gerekli önlemleri alır” (KKTC Anayasası Madde 40). Bu madde ile KKTC Anayasası, çevre hakkını koruma altına almakta ve sürdürülebilir bir yapıyı işaret etmektedir. Yukarıda da bahsedilmiş olduğu üzere çevre korunmasının Anayasal güvence altına alınması büyük bir önem taşımaktadır.

Diğer taraftan çevre konusunda yasalar da büyük bir öneme sahiptir. KKTC Çevre yasası incelendiği zaman mevcut yasanın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi’nin 2012 tarihli kararı ile oluşturulduğunu görmekteyiz. Yasa incelendiği zaman, çevrenin korunmasına ilişkin ilke ve sorumluluklar ile atık yönetimi, su kaynakları yönetimi, kentsel atık su yönetimi, deniz kirliliği kontrolü, hava kalitesi yönetimi, sanayi kirliliğinin kontrolü, iklim değişikliği ile mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması, çevresel değerlendirme, çevresel gürültü yönetimi, çevresel estetik, çevre ile ilgili bilgiler, çevre eğitimi, denetimi ve yaptırım, suç ve cezalar başlıkları altında birçok maddenin yer almakta olduğu görülmektedir. Elbette burada önemli olan söz konusu Anayasal veya yasa maddelerinin yalnızca yazılı metinlerde kalmaması çevre lehine uygulamalarda da yer almasıdır. Bunun için de uygulayıcılara büyük sorumluluk düşmektedir. Dahası KKTC örneğinde denetim bakımından sivil toplum kuruluşlarına da büyük görev düşmektedir.

KKTC 18/2012 sayılı Çevre Yasası incelendiği zaman, yasanın çevreyi bütün canlıların ortak varlığı olarak tanımladığı görülmektedir. Bu kapsamda yasanın amacının çevrenin korunması ve iyileştirilmesi olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması da bu kapsamda yasanın amaçları arasında gösterilmektedir. Burada insan sağlığını olumsuz etkileyen her türlü kirliliğinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca ülkenin yalnızca flora faunasını değil doğal ve tarihsel varlıklarını korumak da yasanın amaçları arasında gösterilmiştir. Bu kapsamda, yalnızca bugünkü kuşaklar değil gelecek kuşaklar için de temel ilkelerin önemi vurgulanmaktadır (18/2012 sayılı Çevre Yasası, madde 3). Buna göre yasa, gerek çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi gerekse kaynakların verimli şekilde kullanılması ve aynı zamanda kullanılırken korunması ile ilişkili bazı ilkeler konmuştur. Bu kapsamda aynı yasanın 4. Maddesi, çevrenin korunmasına ilişkin temel ilkelere yer vermektedir. Bu ilkelerin başında sürdürülebilirlik ve ihtiyatlılık ilkeleri gelmektedir. Buna göre yönetim bu ilkeler çerçevesinde olmalıdır. Burada hedef, ekonomik kalkınmanın önüne geçmeyecek şekilde çevrenin yönetilebilmesidir. Sürdürülebilirlik kavramından ve aynı zamanda kalkınmadan bahsedilmektedir. Bir diğer önemli nokta ise, yönetimde karar alma süreçleri ile ilgilidir. Bu süreçlerde şeffaflığın ve katılımın önemi vurgulanmaktadır. Bu maddede dikkat çeken bir diğer nokta çevreyi kirlütenlerle veya zarar verenlerle ilgilidir (18/2012 sayılı Çevre Yasası, Madde 4). Burada koruma, sürdürülebilirlik ve ihtiyatlılık kavramlarının önemleri vurgulanmaktadır. Bu madde çevre politikalarında çokça yer alan ve OECD tarafından ortaya konulan kirlüten öder/kullanan öder ilkesi ile paralellik göstermektedir.

Bu kapsamda, bir başka önemli yasa maddesi ise, genel sorumluluklar başlığı altına verilmektedir (Madde 5). Bu maddede hem çevrenin korunması hem de kirliliğin önlenmesiyle ilgili sorumluluklar yer almaktadır. Çevreyi koruma görevinin kimde olacağı önemli bir noktadır. Ayrıca önlem almak ve kurallara uyma görevi de oldukça önemlidir. Bu kapsamda, yönetim bu sorumluluğu tüm gerçek veya tüzel kişilere vermektedir (Madde 5). Maddeye göre, kaynaklar üzerinde veya çevrede oluşabilecek herhangi bir olumsuz etkinin ortaya çıkmasına engel olabilmek için tüm politika alanlarında ve planlarda sürdürülebilirlik ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır (18/2012 sayılı Çevre Yasası, Madde 5). Bu maddede sözü edilen bölgesel, ekonomik ve sosyal kalkınma planlarının uygulamadaki varlığından, etkin bir şekilde kullanımından bahsetmek oldukça zordur. Dahası sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmaların ve uygulamaların da oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Yine aynı yasa, toprak ve doğal kaynakların kullanımıyla ilgili ilkeler de yer almaktadır. Burada temel konu karar alma yetkisidir. Çevre ile ilgili bir projeyi değerlendirenlerin karar alma sürecinde uyması gereken ilkeler sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirilmektedir. Burada yine kavramsal olarak kullanılan sürdürülebilir kalkınma kavramının uygulamaya ne şekilde yansıtıldığı büyük bir tartışma konusudur. Yine yukarıda da bahsedilmiş olduğu üzere, yasa maddesinde yer alan zarara yol açan tarafların masrafları üstlenmesi zorunluluğu (18/2012 sayılı Çevre Yasası, Madde 5) kirlüten öder kullanan öder ilkesi ile paralellik göstermiş olsa da uygulamaya bakıldığı zaman bu yasa maddesinin uygulamada birçok sorun ile karşılaştığı görülmektedir. Kirleticinin kirlenmeyi durdurmak için ödemesi gereken bedel, kirleticisi olarak üstleneceği masraftan daha fazla olması durumunda, kirleticisi kirlenmeyi durdurmak yerine kirlenmeden doğan masrafları karşılamayı tercih edebilmektedir. Uygulamada bu durumun birçok örneğine rastlanabilir. Bu da çevreye büyük zararlar vermektedir. Daha önce de bahsedilmiş olduğu üzere, bu gibi durumlarda sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol düşmektedir.

“Kentsel ve çevresel politikalarla ilgili olarak yasama, yürütme ve yargı ilişkisi içinde sivil toplum örgütleri ve özellikle kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının da önemli rolü olduğu göz ardı edilmemelidir” (Mengi, 2016:395).

Alan ile ilgili birçok kaynakta da belirtilmiş olduğu üzere, çevre sorunlarının temel nedeni olarak nüfus, düzensiz kentleşme, plansız gelişme, sanayileşme, kaynakların etkin ve verimli kullanılmaması vb. gösterilmektedir. Çevre ve ekonomi arasındaki ilişki, çevre ve kalkınma arasındaki ilişki, çevre ve gelişme arasındaki ilişki çevre yönetimini daha da zorlaştırmaktadır. Mengi ve Algan (2003:2), “development kavramı karşılığı olarak daha çok niceliksel büyümeyi çağrıştıran kalkınma yerine, aynı zamanda niteliksel büyümeyi ve iyileşmeyi de kapsayan gelişme kavramını” kullanmaktadır. Bu noktada hem niceliksel hem de niteliksel büyüme ile çevrenin birbirlerinden ayıramayacağı ortadadır. Elbette her ülke kalkınmak, büyümek ve gelişmek ister. Bu gelişme esnasında çevreye gösterilecek hassasiyet ve önem oluşabilecek sorunları en aza indirir. KKTC’deki yasal düzenlemelerde daha çok kalkınma kavramının kullanılıyor olması, ülkenin kalkınma kavramından niceliksel büyümeyi hedeflediği sonucu çıkarılabilir. Söz konusu kalkınma hedefleri belirlenirken çevre göz ardı edilmemelidir.

Doğaldır ki her ülkenin kendine has çevre sorunları ve buna bağlı olarak da çevre politikaları bulunmaktadır. Fakat devletlerin özelde kendi ülkelerinde genelde de dünyaya karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Genel olarak ozon tabakasının incelmeye, küresel iklim değişiklikleri gibi küresel çevre sorunlarına küresel önlemler ve çözüm arayışları devam ederken bu noktada devletlere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu noktada Keskinok (2016), “yerküre üzerindeki çevre sorunlarının boyutları ve sonuçlarından hareketle, sorunun tüm ülkeleri ilgilendiren ve herkesin ortak sorumluluğundaki bir sorun olarak gösterilmesi gibi dolaylı ve karmaşık bir ideolojik çarpıtma ile karşı karşıyayız” (Keskinok, 2016:283) görüşünü savunmaktadır. Bunun en önemli nedeni ülkelerin kaynak kullanımındaki eşitsizliği ve çevreye verilen hasarın eşit miktarda olmamasındadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere KKTC uluslararası alanda birçok siyasal sorunlarla anılan bir ülke konumundadır. Dahası başlıca ekonomik faaliyetleri turizm ve yükseköğrenim olarak tanımlanmakta, gelişmekte olan bir ülke kategorisine girmektedir. Tüm bunların ışığında her şeyden önce sağlıklı bir çevrenin insanların en doğal hakkı olduğu unutulmamalıdır. Ülkenin uluslararası alanda tanınıp tanınmadığına bakılmaksızın çevre önemli ve değerlidir. Bunun için de çevre konusundaki örgütlenme ve kurumsal yapılar tüm ülkelerde olduğu gibi KKTC’de de önemli bir yere sahiptir.

3. KKTC’de Çevre için Örgütlenme

Çevre yönetimi için kurumsal bir yapı oluşturmak oldukça önemlidir. Ayrıca çevre yönetimi içerisinde, yönetimin başarılı olabilmesi için denetim konusu da büyük bir değere sahiptir. KKTC’de çevre için örgütlenme ve çevre örgütlerine bakıldığı zaman, yerel ve ulusal düzeyde çok sayıda kuruluşun çevre ile ilgilendiğini söylemek mümkündür. Özellikle ülkedeki sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar çevre sorunlarına çözüm arayışlarında önemli bir rol üstlenmektedirler. Ayrıca, ilgili bakanlıklar, onlara bağlı müsteşarlık, yerel düzeyde belediyeler, yine bu kapsamda çevre için örgütlenmiştir.

KKTC’deki bakanlıklar arasında Çevre Bakanlığı, KKTC Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı olarak yer almaktadır. Örgütlenmede yalnızca çevre konusu ile ilgilenen bir Bakanlık kurulması tercih edilmemiş, çevre konusu turizm, kültür ve gençlik konuları ile birlikte Başbakan Yardımcılığına bağlanmıştır.

İlgili Bakanlığın teşkilat şeması incelendiği zaman, Bakanlığın altında Müsteşarlık, Bakanlık Müdürlüğü ve bunlara bağlı, Çevre Koruma Dairesi Müdürlüğü, Jeoloji ve Maden Dairesi Müdürlüğü, Şehir Planlama Dairesi Müdürlüğü, Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun yer aldığı görülmektedir. Bakanlığın genel vizyonuna bakılacak olursa, “çevrenin korunması ve duyarlılıkla ele alındığı, koruma -kullanma dengesinin gözetildiği, sürdürülebilir büyüme ve istihdamın oluşturulduğu, bölgesel kalkınmaya katkının sağlandığı, bölgesel farklılıklara ve rekabet üstünlüğüne dayalı, sürdürülebilir karma bir turizm modelinin oluşturulmasıdır” (<http://turizm.gov.ct.tr/>) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamadan da görülebileceği üzere, çevrenin korunması, büyüme, istihdam, kalkınma kavramları hep aynı cümlede yer almaktadır. Doğal olarak gelişmekte olan bir ülkede bu kavramlar kolay kolay birbirinden ayrılmamaktadır. Bakanlıkta çevre konuları ile ilgili en yetkili Daire, Çevre Koruma Dairesidir. Çevre Koruma Dairesi, “KKTC Çevre Koruma Dairesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı’na bağlı olarak 12 Mart 2012 tarih ve 18/2012 sayılı Çevre Yasası çerçevesinde çevre sorunları ile ilgilenen dairedir” (<https://cevrekorumadairesi.org/>). Bakanlığın atında yer alan bu dairenin çevre konuları ile en çok ilgilenen yapısı, örgütü olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu nedenle daire, KKTC’nin çevre için örgütlenmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Çevre Koruma Dairesi’nin kuruluş, görev ve çalışma esasları yasa ile belirlenmiştir (KKTC 10/1989 sayılı yasa). Yasada Dairenin başlıca görevleri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Yasaya göre, çevre ile ilgili birçok konuda adımlar atmak, geliştirmek, iyileştirmek, korumak ve çevre kirlenmesini önlemek dairenin sorumlulukları arasında bulunmaktadır. Ayrıca Daire, herhangi bir etkinlikten veya nedenden dolayı doğal varlıklarda veya kaynaklarda oluşacak tüm olumsuz etkileri önlemek, oluşmaması için denetim yapmakla görevlidir (KKTC 10/1989 sayılı Çevre Koruma Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası, Madde 5). KKTC’de çevre için örgütlenme açısından bakıldığında, çevrenin korunmasından sorumlu olan dairenin ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Çevre ile ilgili konularda doğru kararlar verebilmek için istatistiki bilgiler toplamak ve araştırmalar yapmak oldukça önemlidir. Bu görev daireye verilmiştir. Yine bu kapsamda, sanayi tesislerine, kanalizasyon, arıtım tesislerine izin vermek veya vermemek dairenin

görevleri arasında bulunmaktadır. Tüm bu izinlerde çevreyi koruyacak ve zara vermeyecek şekilde kararlar üretmesi gerekmektedir. (KKTC 10/1989 sayılı Çevre Koruma Dairesi (Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esasları) Yasası, Madde 5). Kuşkusuz ki, izinlerden sorumlu olan daireye çevre açısından büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu izinler verilirken ekonomi ve çevre arasındaki dengenin başarılı bir şekilde sağlanması hem ekonomi hem de çevre açısından oldukça önemlidir.

Çevre açısından önemli bir konu olan denetleme görevinin Çevre Koruma Dairesine verilmesi de dairenin çevre açısından önemini artırmaktadır. Tesislerin sağlıklı olarak işletilip işletilmediğinin kontrol edilmesi ve bu kapsamda gerekli her türlü önlemi almak, yeşil alan, park, halk plajları vb. yerlerin bakımı, Çevre Koruma Dairesinin görevleri arasında bulunmaktadır (KKTC 10/1989 sayılı Çevre Koruma Dairesi (Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esasları) Yasası, Madde 5). Kısacası herhangi bir yerde oluşacak kirlenmeyi önlemek, gidermek, denetlemek, hatta yerlerin bakımı, doğal varlıkların korunması konularında daire çevre ile ilgili birçok önemli görevi üstlenmektedir. Tüm bu görevleri tek bir dairenin yerine getirebilmesi için yeter sayıda ve eğitimli personele ihtiyaç duyulduğu da açıktır. Bu konularda yetişmiş bireyler örgütlenmenin en temel noktalarındandır.

Çevre için örgütlenme konusunda bir diğer önemli nokta ise ilgili birim ve/veya kurumlarla işbirlikleri yapma noktasındadır. Bu görevin de yasayla yine Çevre Koruma Dairesine verildiği görülmektedir. Yasaya göre, çevreyi ilgilendiren birçok konuda ilgili birimlerle işbirliği yapmak dairenin görevleri arasında bulunmaktadır. Özellikle, kaymakamlıklar ve yerel yönetimlerle işbirliği daire için büyük bir gerekliliktir. Çevreye karşı zarar verici eylemlerde bulunanlara karşı caydırıcı önlemler almak için yalnızca ulusal değil uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmak yine Çevre Koruma Dairesi tarafından yapılması beklenen hizmetlerdendir (KKTC 10/1989 sayılı Çevre Koruma Dairesi (Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esasları) Yasası, Madde 5).

Yukarıdaki yasanın Daireye vermiş olduğu yetki, görev ve sorumluluklar incelenecek olursa, Dairenin çevre örgütlenmesindeki önemi ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda Dairenin etkin ve verimli çalışabilmesi de KKTC çevre politikaları açısından oldukça önemlidir. Tüm bunlara ek olarak, Bakanlık altında vatandaşların çevresel sorunları iletebilmesi için "Alo 123" Çevre şikâyet hattı oluşturulmuştur. Bu hat ile vatandaşlar gerekli gördükleri sorunları Bakanlığa iletme şansı bulmaktadırlar.

KKTC'de çevre için örgütlenme konusunda Belediyelere de görev ve sorumluluklar düşmektedir. KKTC kamu yönetimi içerisinde belediyelerin önemi büyüktür. 51/1995 sayılı Belediyeler Yasası uyarınca, "Halk sağlığına olumsuz etkisi olabilecek sanayi, tesis ve atölyeleri, meskun yerlere olan uzaklıkları ve kuruluş esasları bakımından sınıflandırmak; bu amaçla sağlık işleriyle görevli Bakanlık, şehir planlama işleriyle görevli Bakanlık, çevre işleriyle görevli Bakanlık ve Belediyelerin katılımı ile gerekli mevzuatın hazırlanmasını sağlamak" Belediyelerin sağlık ve sosyal yardımla ilgili görevleri arasına girmektedir (51/1995 sayılı Belediyeler Yasası, Madde 16). Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere çevre konusundaki kurum ve/veya örgütlerin işbirlikleri büyük bir önem taşımaktadır. Bu noktada ilgili bakanlık ve belediyelerin mevzuat konusunda işbirliği içerisinde olması gerektiği belirtilmektedir. Belediyelerin imara ilişkin görevleri arasında yine çevre ile ilgili olarak, "yeni ve/veya yapımı tamamlanmamış inşaatlarda veya inşaatı tamamlanmış yapılarda başlatılan her türlü tadilat çalışmasında, inşaatın sorumlu kişiler tarafından, inşaat ruhsat bilgilerini, ilgili mimar, mühendis ve müteahhit bilgilerini içeren tabela asılması ve çevre güvenliğinin sağlanabilmesi için, belediyenin uygun göreceği herhangi bir malzeme ile inşaatın etrafını kapatmak, bu amaçla önlemler almak, denetimler yapmak, bina inşaatı ruhsatlarına bu amaç doğrultusunda şartlar koymak, bu şartlara uymayanların inşaatlarını mühürlemek" yer almaktadır (51/1995 sayılı Belediyeler Yasası, Madde 17). Bu madde ile imar ile ilişkilendirilmiş çevre güvenliğinden belediyelerin sorumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Yine aynı yasa ile, "Enerjinin etkin ve verimli kullanımını sağlamak ve çevresel etkileri azaltmak amacıyla gerekli önlemleri almak" (madde 23), "beldenin temizlik ve düzenini, tarihi ve kültürel yapıların ve çevrenin korunmasını sağlamak" (madde 24), "Belediye sınırları içinde, çevrenin korunması için gerekli önlemleri almak ve çevrenin düzenlenmesini sağlamak" (madde 24) belediyenin yetki ve görev tanımları içerisinde yer almaktadır. Buradan da çevre örgütlenmesi açısından belediyelerin çok önemli bir role sahip olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. KKTC'de çevre için örgütlenme konusunda sivil toplum örgütlerinin de büyük bir yeri vardır. Ülkenin birçok farklı bölgesinde ve farklı çevre konuları ile ilgili örgütlenmiş sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bireylerin çevreye karşı önemli bir hassasiyetleri bulunmaktadır. Konu çevre olunca sivil toplum çatısı altında hızlıca örgütlenip tepki geliştirebilmektedirler. Bu durum zaman zaman denetim görevini anımsatmaktadır. Fakat sivil toplum örgütlerinin hareketleri her zaman onların beklediği yönde sonuç vermemektedir. Bu kuruluşlar çevre sorununun özelliğine göre birlikte hareket de edebilmektedirler.

SONUÇ:

Sonuç olarak uluslararası alanda tanınmayan kendine has yapısı ile sanayi faaliyetlerinin temel ekonomik kaynak olmadığı, turizm ve yükseköğretim alanının ana ekonomik kaynak olarak gösterildiği KKTC'deki çevre sorunlarının asgari düzeyde olması beklenmektedir. Fakat KKTC'nin halen gelişmekte olan bir ülke konumunda olması, ekonomi ve çevre arasındaki dengenin bazı noktalarda tam olarak sağlanamamasına neden olmaktadır. Dahası, nüfus konusundaki belirsizlik, planlama konusundaki eksiklikler de göz önüne alındığı zaman, KKTC çevre politikalarının gelişebilmesi için birçok atılması gereken adım olduğu ortaya çıkmaktadır. Sorunlar yaşandıkça, sorunların giderilebilmesi için bazı önlemler alınmaya çalışılsa da plansız gelişme her zaman çevreye olumsuz sonuçlar yaratmaktadır. Tüm bunlara rağmen çevre konusundaki yasal ve Anayasal düzenlemelere bakıldığı zaman, çevrenin korunması ile ilgili bir hassasiyet olduğu bunun da yasal güvence altına alınmaya çalışıldığı açıkça görülmektedir. KKTC'deki çevre için örgütlenme konusunda ise, gerek merkezi yönetim ve yerel yönetimlerde gerekse sivil toplum örgütlerinde çevre için ciddi bir

örgütlenmeye gidilmeye çalışılmaktadır. Bu örgütlenme içerisinde tüm kurumlar sorumluluklarının bilinci içerisinde ve işbirliği içerisinde hareket etmeye özen göstermektedir. Yaşanan en temel sorunlardan bir tanesi nüfus ve kaynak planlamasının etkin bir şekilde yapılamamasından dolayı çevrenin olumsuz olarak etkilenmesidir. Bir diğeri ise, gelişme ve kalkınma kavramlarının her zaman çevre koruma kavramı ile paralel hareket edememesinden doğan sonuçlardır. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere çevre ve ekonomi arasında kurulması beklenen denge çevre yönetiminde oldukça önemlidir. Ülkede yeni kaynak arayışları hala devam etmektedir. Uluslararası şirketler dahi bu konu ile yakından ilgilenmektedir. Kaynak arayışları dâhil olmak üzere tüm süreçlerde çevreye karşı sorumluluk bilinci ile hareket edilmelidir. Çevre yönetiminde örgütlenmenin bilinci ve bu örgütlenmenin uygulamada verimli sonuçlar vermesi hem çevreye hem de insana büyük katkı sağlayacaktır.

ETİK STANDARTLAR:

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

[EN] The author(s) declare that they do not have a conflict of interest with themselves and/or other third parties and institutions, or if so, how this conflict of interest arose and will be resolved, and author contribution declaration forms are added to the article process files with wet signatures.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. "Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur, buna ilişkin ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir"

Finansal Destek: (--).

Teşekkür: (--).

KAYNAKÇA:

Algan, Nesrin (2008), "İklim Etiği", Mülkiye, Cilt:XXXII, Sayı: 259, ss.191-204. Ankara.

Keleş, Ruşen (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.

Keleş, Ruşen (2013), 100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası, Yakın Kitabevi, İzmir.

Keleş, Ruşen, Hamamcı, Can (2005), Çevre Politikası, 5. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Keleş, Ruşen, Hamamcı, Can, Çoban, Aykut, Çevre Politikası, 8. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Mengi, Ayşegül, Algan, Nesrin (2003), Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme, AB ve Türkiye Örneği, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Mengi, Ayşegül, (2016), "2000'li Yıllarda Türkiye'de Kentsel ve Çevresel Politikalara İlişkin Sorunlar", İnsan, Çevre, Toplum (Yayına Hazırlayan: Ruşen Keleş), 3.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara. ss. 373-398.

Mengi, A. and İşçioğlu, D. (2024) "Contesting Mining Activities in Turkey: The Case of Artvin Cerattepe", Sustainable and Equitable Land Management, Legal Framework, Assessment, Planning Tools (Editors:Vida Maliene, Reinfried Mansberger, Jenny Paulsson, Tine Köhler, Walter Seher). European Academy of Land Use and Development. (<https://vdf.ch/ebooks/bauwesen-1888256285/sustainable-and-equitable-land-management-e-book.html>)

Keskinok, Çağatay (2016), "Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ve çevre sorunları", İnsan, Çevre, Toplum (Yayına Hazırlayan: Ruşen Keleş), 3.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara. ss. 283-294.

KKTC Anayasası, https://www.mahkemeler.net/archives/ova_doc/kuzey-kibris-turk-cumhuriyeti-anayasasi (Erişim Tarihi: 16.09.2024).

KKTC Çevre Yasası (18/2012), <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index> (Erişim Tarihi: 16.09.2024).

KKTC 10/1989 sayılı Çevre Koruma Dairesi (Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esasları) Yasası, <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index> (Erişim Tarihi: 16.09.2024).

KKTC 51/1995 sayılı Belediyeler Yasası, <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index> (Erişim Tarihi: 16.10.2024).

KKTC Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik Ve Çevre Bakanlığı Resmi Web Sayfası, (<http://turizm.gov.ct.tr/>). (Erişim Tarihi: 16.09.2024).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Kurumu, 2022 (<https://stat.gov.ct.tr/Portals/39/NufusDemo1.pdf?ver=2022-10-25-112053-353>) Erişim Tarihi: 26.09.2024

Çevre Koruma Dairesi Resmi Web Sayfası, (<https://cevrekorumadairesi.org/>). (Erişim Tarihi: 16.09.2024).

Yılmaz, Meltem (2016), "Lefke CMC Maden İşletmesinin Çevreye Etkisi", Akdeniz'de Çevresel Güvenlik, (Editörler: Nesrin Algan, Deniz İşçiöğlü), İmaj Yayınevi, Ankara. ss. 358-367.

EXTENDED SUMMARY

Environmental problems and the search for solutions to these problems have existed since humanity existed. When environmental problems have become a threat to humanity, the need for awareness of the issue and, accordingly, the need for management has emerged. As environmental problems have increased, the management of environmental problems has become more difficult, and the search for different management models has become mandatory for the solution of problems. The relationship between human and environment cannot be considered separately from each other. This study examines the administration and organization applied to solve environmental problems in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). TRNC differs from other countries in social, political, economic and cultural aspects. The effects of these differences on environmental management are also examined in this context. Document analysis was used as a method in the research. While the search for a solution to environmental problems continues all over the world, the environmental administration and organization of an internationally unrecognized country is very important. As a result, it is expected that the environmental problems in the TRNC, which is not recognized internationally and where industrial activities are not the main economic resource and tourism and higher education are shown as the main economic resources, will be at the minimum level. However, since the TRNC is still a developing country, it is observed that the balance between the economy and the environment is not fully achieved at some points. Although there are organizations for the environment, when the uncertainty about the population in the country and the deficiencies in planning are taken into consideration, it becomes clear that there are many steps that need to be taken for the development of TRNC environmental policies.

TRNC is a country located in the north of the island of Cyprus. Due to political problems on the island, the island is divided into two administrations. The TRNC, located in the north of the island, is internationally recognized only by the Republic of Türkiye. This situation closely affects the country's environmental policies as in many other issues. An internationally unrecognized country has differences compared to other countries due to its unique structure. In particular, it is weak in fulfilling the recommendations of international organizations on the environment or binding points in international agreements.

It is observed that industry in the TRNC has not developed at the expected level. Of course, the fact that industry is not the main economic resource of the country cannot be explained by these reasons alone. However, it can be said that all these reasons have an important share. Today, the TRNC economy is characterized by higher education and the tourism sector. The fact that the tourism sector is among the main economic revenues of the country makes the environment, its organization and environmental policies even more important. While there are many problems in the utilization of the country's resources, the increase in the construction sector and unplanned construction in recent years easily stand out. Population, which is closely associated with environmental problems, is a major issue of debate in the country. In addition to the debates on population, the TRNC is a developing country in every sense. For this reason, the balance between the economy and the environment is not fully achieved and many decisions are made in line with economic development.

For this reason, foreigners coming to the country to invest or buying real estate were not seen as a problem for a long time and necessary legal arrangements were not made. In recent years, in addition to unplanned growth and unplanned urbanization, population growth and land sales to foreigners have brought new legal regulations to the agenda. The population increase mentioned here is not a naturally occurring increase, but an increase in population due to immigration. In the midst of all these problems, multinational companies have also been involved in the exploration and exploitation of hydrocarbon reserves and/or deposits in the

Eastern Mediterranean, and no clear agreement has been reached on resource utilization. Thus, many problems have arisen politically in resource utilization. It can be clearly stated that the fact that the TRNC is not recognized internationally is also an important factor here.

Since environmental problems are also related to economic processes, many problems are encountered in their management. Decisions on the direction of implementation are of great importance. For this reason, constitutional and legal frameworks are very important in the administration and protection of the environment. In this context, if we look at the articles related to the environment in the TRNC Constitution, it is seen that the third chapter includes many articles related to the environment under the title of "Social and Economic Rights, Freedoms and Duties". On the other hand, laws on the environment are also of great importance. When the TRNC Environmental Law is examined, we see that the current law was established by the decision of the Republican Assembly of the Turkish Republic of Northern Cyprus dated 2012. When the law is examined, it is seen that there are many articles under the titles of principles and responsibilities for the protection of the environment, waste management, water resources management, urban wastewater management, marine pollution control, air quality management, industrial pollution control, combating climate change, protection of biodiversity, environmental assessment, environmental noise management, environmental aesthetics, environmental information, environmental education, inspection and sanction, crime and penalties.

It is very important to create an institutional structure for environmental administration. In addition, within environmental administration, the issue of supervision is of great value for the management to be successful. When we look at the organization for the environment and environmental organizations in the TRNC, it is possible to say that many organizations at local and national level are interested in the environment. In particular, non-governmental organizations and voluntary organizations in the country play an important role in the search for solutions to environmental problems. In addition, relevant ministries, their under secretariats, and municipalities at the local level are also organized for the environment within this scope. Among the ministries in the TRNC, the Ministry of Environment is the TRNC Deputy Prime Minister's Office, Ministry of Tourism, Culture, Youth and Environment. In the organization, it was not preferred to establish a Ministry dealing solely with the environment, and the environment was attached to the Deputy Prime Minister's Office together with tourism, culture and youth issues. When the organizational chart of the relevant Ministry is examined, it is seen that the Under secretariat, the Directorate of the Ministry and the Department of Environmental Protection, the Department of Geology and Mining, the Department of Urban Planning, the Department of Antiquities and Museums, the High Council of Antiquities and Monuments are under the Ministry.

As a result, it is expected that the environmental problems in the TRNC, which is not recognized internationally, with its unique structure, where industrial activities are not the main economic resource and tourism and higher education are the main economic resources, will be at a minimum level. However, the fact that the TRNC is still a developing country causes the balance between the economy and the environment to be incomplete at some points. Moreover, when the uncertainty about the population and the deficiencies in planning are taken into consideration, it becomes clear that there are many steps that need to be taken in order to improve TRNC environmental policies.